

Yaşa, N. Z. (2024). Üsküp medreseleri. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (13), 79-82.

Kitap İncelemesi

Makale Geliş Tarihi: 07.10.2024

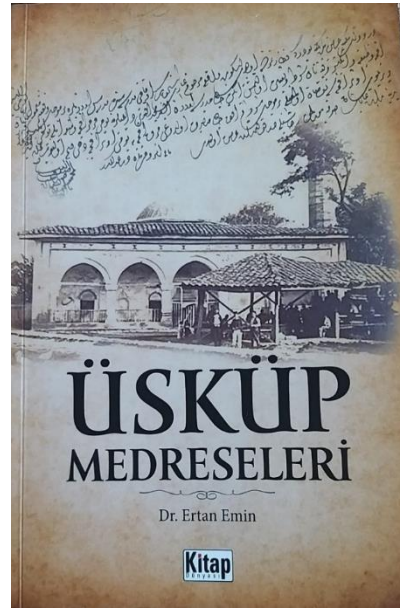
Makale Kabul Tarihi: 15.10.2024

**ERTAN EMİN, ÜSKÜP MEDRESELERİ, İSTANBUL: KİTAP
DÜNYASI, 2023, 218 SAYFA.**

Nesibe Zeynep YAŐA*

Üsküp Medreseleri, Balkanların kalbi durumundaki Üsküp'ün merkezindeki medreseleri ele alan bir araştırma eseridir. 2023 Ağustos'unda yayınlanan kitap, bu birinci baskısında sınırlı sayıda çoğaltılmıştır. Bu tür yayınlarda, eserin kendisi kadar araştırmacısının tanınması da önemlidir.

Kitabın yazarı Ertan Emin, kendisini okuyucuya kitabın ilk sayfasında tanıtır. Emin, Kuzey Makedonya'nın başkenti Üsküp'te 1992'de doğmuştur. Önceki adı Ertan Mehonikj olan araştırmacı, 2022 yılında Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlığına geçtikten sonra soyadını Emin olarak değiştirmiştir. Ailesiyle birlikte 1992 yılında yani doğduğu sene İstanbul'a göç etmiştir. İlköğrenim ve lise eğitiminin büyük kısmını İstanbul'da almıştır. Lise son sınıftayken kaydını Konya'ya naklettirerek 2011'de Konya Naciye Mumcuoğlu Anadolu Lisesi'nden mezun olmuştur. Aynı sene Necmettin Erbakan Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği bölümüne kayıt yaptıran Emin, buradan 2015'te mezun olur. Ara vermeden aynı üniversitede yüksek lisansa başlayarak 2018'de bitirdi. 2018 yılında aynı üniversitede doktora başladı. 2023'te *Üsküp Medreseleri* adlı tezini vererek Dr. unvanını aldı. İyi derecede Sırpça, Boşnakça, Makedonca ile

* Yüksek Lisans Öğrencisi, KTO Karatay Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Tarih ABD Tezli Yüksek Lisans Programı, nzyasa@gmail.com, ORCID: 0009-0003-9527-0280.

Yaşa, N. Z. (2024). Üsküp medreseleri. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (13), 79-82.

kaynaklardan istifade edecek düzeyde Bulgarca, Rusça ve İngilizce bilmektedir. Yazarın kitap dışında yayınlanmış makaleleri bulunmaktadır.

Emin, bu eserinde, Rumeli yakasında ilk fethedilen önemli bir şehir olan Üsküp'teki Osmanlıdan kalan medreselerle kurucularını, eğitim durumunu, vakfiyelerini ele almıştır. Kitap, Ön Söz, Giriş ardından gelen dört bölümden oluşmaktadır. Girişte, ilk olarak Üsküp şehri tanıtılır. 1392'de Üsküp'ün fethi, Balkanlara yalnız Osmanlı Devleti'nin hâkim olmasının değil, asıl İslam Medeniyetinin yerleşmesinin öncüsü olur. Osmanlı ileri gelenlerinin bu şehirde yaptıkları eserler, insan ihtiyaçlarını karşılamaya dönük hamleler durumundadır. Konaklamak için hanlar, ticaret için çarşı ve kapanlar, temizlenmek için hamamlar, eğitim için mektep ve medreseler, ibadet için cami ve mescitlerle şehir, kısa sürede donatılır.

Kitabın birinci bölümünde, medreselerin sosyal hayattaki yeri ve önemi örnekler eşliğinde vurgulanır. Ardından Üsküp merkezinde bulunan medreseler kronolojik sırayla kuruluş tarihlerine göre yüzyıllar içinde ele alınır. Kitapta, Osmanlı gibi devrinin süper gücü olan bir devletin eğitime verdiği önem, kanıtlarıyla birlikte altı çizilerek verilir. Kitap, Balkanlar ve Osmanlı tarihiyle ilgilenen herkesin okuyabileceği anlaşılabilir, üslubu düzgün bir çalışma olmuştur.

Yazarın ilk kitabı olan bu eser, tablo ve yerleşim planları ve muhtelif belgeler ve görsellerle oldukça zenginleştirilmiştir. Yazarın, yazdığı yerlere seyahat ederek bizzat kendisinin söz konusu Osmanlı eserlerinin fotoğraflarını çekmiş olduğu görülmektedir.

Kitap, tespit edilen bilgileri, belgeleri ile sunmaya yönelik bir dilde yazılmıştır. Eser, tahlilleri ve tartışma konularıyla incelediği konuyu değerlendirmiş gözükmektedir. Yalnız Üsküp'te onca eğitim, kültür yatırımından bugüne tek sağlam ve işlevini sürdüren eserin kalmaması, ibretle değerlendirilmesi gereken bir konudur. Balkanlardaki İslam Medeniyeti ve insan unsuruyla ilgili tahribatın boyutlarını, belki bu tespit biraz düşündürebilir. Fakat, adında medrese ibaresi bulunduğu halde lokanta benzeri alkollü içeceklerin servis edildiği bazı mekânlar, günümüzde kullanılmaya devam etmektedir. Osmanlı Devleti'nin, özellikle Balkan Harbi'nden sonra bu coğrafyadan hızlı çekilmesi, kültürel mirasın tahribi konusunda bir hayli acımasız izler bırakmış bulunmaktadır.

Yaşa, N. Z. (2024). Üsküp medreseleri. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (13), 79-82.

Medreseler, kurumun devamlılığını sağlamak üzere vakıflarla desteklenmiş idi. Onun için medreselerle birlikte; hanlar, hamamlar, su yolları, camiler ve imaretler, kütüphaneler ve darükkuralardan da söz edilmiştir. Bunların inşa tarihi, inşa ettiren şahıslar ve dönemin para birimiyle kaça mal olduğu hakkında da bilgi verilmiştir. Osmanlı Devleti'nde kuruluş devrinde, bahsi geçen vakıfları, yalnızca padişahlar ve paşalar değil, gücü yeten, isteyen bütün hayırsever kimseler de kurabilmekteydi. Hatta, mahalle halkı, aralarında yardımlaşarak ihtiyaç duyulan mektep, medrese gibi bir müesseseyi birlikte ihya edebiliyordu. Bu yüzden, Osmanlı mirası, aslında bir vakıf eserler zenginliği görülmelidir.

Eser, alanı ilgilendiren bütün arşiv ve belgelerden yararlanmış gözükmektedir. Onun için Kaynakça kısmı, kitabın neredeyse 40 sayfasını oluşturmuştur. Bu haliyle Üsküp doğumlu, ama bütün eğitim ve öğretim hayatını Türkiye'de geçiren Dr. Emin, zor bir işi başarmış durumdadır. Üsküp Medreseleri üstünden Osmanlı'nın kültür ve medeniyet hareketinin Balkan coğrafyası içindeki önemli bir kesitini nazara vermiş bulunmaktadır. Eser, yüz on iki yılı aşkın bir süredir devam eden Osmanlı izlerini; harp dönemlerinde açıktan hoyratça, barış devirlerinde de sinsice silme hamlelerine de önemli bir gönderme durumundadır. Kuzey Makedonya Cumhuriyeti'nin, Üsküp merkezinde bulduğu her alanı Roma taklidi, Osmanlı düşmanlığını tembihleyecek heykeller, panolar, kabartmalarla doldurma gayreti, kompleksli kimlik inşa çabasının devam ettiğini göstermektedir. Devlet bütçesini heykeller, Vodno dahil tepelere dikilen çelik Haçlar uğrunda heba etmeyi görev sayan o aşağılık kompleksli çabaya yazarın eseri, örtülen tarihe dikkat çekerek verilen bir cevap gibidir. Bu tür cevapların Üsküp kökenlilerden yükselmesi, tarihe sahip çıkma adına daha da anlamlı olmaktadır. Bu yönden eser, Üsküp ve Balkanlardaki köklü Osmanlı kültürel bakiyesini ele alacak yeni çalışmalara öncülük edebilir niteliktedir. Zira Osmanlı'nın, bilinçli bir hazırlık ve dört koldan yapılan saldırılarla tarihe karıştırılması, fiilen gerçekleşmiştir. Ama onun sağladığu barış ortamının yerini; dinmek bilmez bir kan dökücülüğu, doymak bilmez bir ırkçılık sevdasından beslenen saldırganlık atmosferi, dolduramamış bulunmaktadır. İnsanın doğasında olan doğruyu, huzuru, mutluluğu arayışı, bu tür ortamlara rağmen, tatmin edilinceye kadar köklere kazı yapmaya devam edecektir. Küllenen geçmişe ait bir kültürel kazı olması yönüyle Dr. Ertan Emin, eseriyle bir başarıya

**Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı: 13, 2024 Güz,
e-ISSN: 2651-4605**

Yaşa, N. Z. (2024). Üsküp medreseleri. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (13), 79-82.

imza atmış bulunuyor. Umulur ki, Balkanlara dönük yeni eserler, tarihe ışık tutmak üzere raflarda yerlerini almaya devam eder.